

ИЗВЈЕШТАЈИ

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА ЦРНЕ ГОРЕ У 1992. ГОДИНИ

Током 1992. године рад Института се одвијао у доста сложеним околностима. Поред материјалних невоља, поставило се и питање статуса Института. До сада је био једна од чланица Универзитета Црне Горе. Према актима Универзитета се не предвиђа да он и даље буде једна од универзитетских јединица. Такође се не предвиђа да буде самостална научна установа, тако да се поставило питање његовог опстанка! Поред тога, из састава Института надлежни републички органи издвојили су Архив Историјског института и припојили га Државном архиву у Цетињу. Узалудна су била обраћања Научног вијећа и Директора Института надлежним институцијама и одговорним лицима у Републици да Архив остане у саставу Института као једна од организационих јединица. Јован Р. Бојовић је у мају 1992. године поднио неопозиву оставку на положај директора. Након тога Министарство за просвјету и науку Црне Горе именовало је в. д. директора Божидара Николића, ректора Универзитета Црне Горе. Током 1992. године нијесу одржаване сједнице Научног вијећа, округли столови, сједнице

Редакције за вишетомну историју Црне Горе и други облици научног рада. Научни радници су радили на пројектима према личним могућностима.

НАУЧНИ СЕКТОР

Током 1992. године научни радници су радили на пројектима (темама) које је Институт уговорио са Министарством за просвјету и науку Црне Горе. На крају године, према формуларима Министарства, научни радници су поднијели појединачне извјештаје, који су касније обједињени и достављени Министарству.

1. НАЗИВ ПРОЈЕКТА — ТЕМЕ:
Црногорско-руски односи 1711 — 1918. године, књига 2.
РУКОВОДИЛАЦ: Проф. др Јован Р. Бојовић
РОК РЕАЛИЗАЦИЈЕ: дугорочни пројекат.

Током 1992. године требало је да се ради на основној теми *Црногорско-руски односи 1711 — 1918*, књига 2. Ово је дугорочни међународни пројекат Института који је уговорен између сада би-

вних Савјета академија СФРЈ, односно Црногорске академије наука и умјетности и Универзитета Црне Горе, и Академија наука СССР. На реализацији овог пројекта ради црногорска и руска редакција од 1985. године. Носилац пројекта је Јован Р. Бојовић. Након шест година заједничког рада током 1992. године објављена је прва књига из ове едиције. Током 1991. године потписан је Протокол између Историјског института и Института славистике и балканистике Руске академије наука о даљем раду на пројекту. Исти пројекат је ушао и у Протокол сарадње Универзитета Црне Горе и Московског универзитета. Планирано је да се до 1995. године припреми друга књига за период 1830 — 1856. године.

Реализовање пројекта је могуће реализовати једино заједно са руским дијелом Редакције. Задатак је носиоца прикупити архивску грађу која се чува у архивима у Цетињу, Котору, Београду, Новом Саду, Сремским Карловцима, као и у архивима Хрватске, Дубровнику, Задру и Загребу. Руски носилац пројекта са Редакцијом је обавезан да прикупи архивску грађу из архива Русије. Потребна је координација носилаца пројеката и најмање два пута годишње одржавање заједничких састанака Редакције у Подгорици и Москви. У овој години (1992) није било координације нити састанака Редакције. Због тога свега, неколико дана радио на овој теми у Архиву Црне Горе у Цетињу. О раду на овој теми њен носилац је обавијестио Научно вијеће Института. Научно вијеће је донијело закључак, на сједници од 3. априла 1992. године, и обавијестило Министарство за просвјету и науку (бр. 01—346 од 9. априла 1992).

У току 1992. године радио на пројекту Писма Петра Првог Петровића (непозната) који је прихватило Научно вијеће.

Учествовао на научним скуповима са рефератима:

— на научном скупу Утицај природе на грађевинско наслеђе Дурмиторског краја са рефератом — Утицај природе на грађевинско наслеђе у Дурмиторском крају

(рукопис предао организатору Н. скупа);

— на научном скупу у Пријеполу посвећеном 80-годишњици балканских ратова са рефератом — Шаранско-језерски батаљон у ослобођењу пљеваљског краја 1912. године (рукопис предао организатору);

— на научном скупу у Београду посвећеном 150-годишњици рођења Стојана Новаковића са рефератом — Стојан Новаковић као изучавалац прошлости Црне Горе у XIX вијеку (рукопис предао организатору) и саопштењем: Алекса Шантић — Стојану Новаковићу;

— написао предговор за књигу М. Цемовића „Васојевићи“ (књига објављена); написао прилоге, необјављени рукопис Томаша Жижића *Развитак земљорадничког задругарства у Црној Гори* (Полупривреда и шумарство), неки подаци војводе Марка Миљанова Поповића о обичајима у Кучима и неки документи о Кучима у Божићевој архиви у Цвату, једно писмо Митрополита из 1946. године предсједнику владе Црне Горе, *Светигора* 1992/5, један повјерљиви извјештај из 1958. године о Информбироу у Југославији (Голооточки анали), разговор са професором Вукашином Цаковићем на Жабљаку августа 1985. године (Зборник радова), Два члана митрополита црногорско-приморског Јоаникија Липовца објављена у календару Острог за 1943. године (Светигора), Борба у Шаранцима 1862. године, један гатни докуменат руске царске Охране из 1919. године о Стаљину (Побједа 1, 2 и 3. марта 1992).

Учествовао са саопштењима на представљању књига и то: Становништво словенског поријекла у Албанији (Београд 25. III 1992); Боко Пајковић, Ратна сјећања (Подгорица 22. IV 1992); Марко П. Цемовић, Васојевићи (Беране 2. X 1992); Србија у балканским ратовима 1912 — 1913 — Отварање изложбе (Пријепоље 27. X 1992).

Као уредник издања Института радио на преломима рукописа: Црногорско-руски односи 1711 — 1918, књига 1; Летопис Манастира Пива; Усвајање текста Општег имовинског законика; Споменица

Историјског института Црне Горе 1948 — 1988. Предао у штампу рукопис, Записници сједница владе Народне Републике Црне Горе 1945 — 1951.

Редиговао рукопис Историја Бјелопољске гимназије (преко 1000 страна).

Као одговорни уредник *Историјских записа* организовао рад Редакције и припремао рукописе за часопис за 1992. годину.

Као предсједник Редакције за Историју Црне Горе вршио припреме за одржавање сједница Редакције и округлог стола на коме би се разговарало о концепту Историје Црне Горе.

Учествовао у раду Одбора и његовог Секретаријата за прославу 500-годишњице штампања прве ћирилске књиге на словенском југу; у раду Наставно-научног вијећа Универзитета Црне Горе; у комисијама за измјену назива улица (у Подгорици и у Жабљаку).

Као директор Института руководи организацијом рада Историјског института до маја 1992. године, када је поднио неопозиву оставку.

2. НАЗИВ ПРОЈЕКТА — ТЕМЕ:
Италијански ратни војни суд за Црну Гору (1941 — 1943)

РУКОВОДИЛАЦ ПРОЈЕКТА:
др Радоје Пајовић, научни савјетник.

РОК РЕАЛИЗАЦИЈЕ: децембар 1993. године.

Основни рад у 1992. години одвијао се на реализацији научно-истраживачког пројекта Италијански ратни војни суд за Црну Гору (1941 — 1943), у сарадњи са публицистом Владом Марковићем.

У току реализације пројекта било је низ тешкоћа. Аутори су пројекат планирали на четири, а финансијер га је скратио на двије године. Дио истраживања у иностранству (у Риму) требало је да се обави повезано за други пројекат, па ће тај дио по свој прилици остати необављен. Ни истраживања у Задру неће моћи да се обаве, због познатих разлога. За финансирање сарадника на

пројекту није ништа предвиђено, што се мора исправити.

И поред свих тешкоћа, прикупљена су најважнија документа из Архива оружаних снага Југославије и Архива Југославије, прегледана релевантна литература и објављени извори. Преостало је да се обаве још нека истраживања.

Оцијењујемо да ће пројекат моћи да се заврши у предвиђеном року, тј. до краја 1993. године. Истина, не искључујемо одребене празине које могу да настану као посљедице истраживања у иностранству и која због краткоће времена и других услова неће бити могуће обавити.

Осим на главном пројекту, руководилац пројекта је радио и на следећим пословима и радним задацима, који су проистицали из плана и програма рада Историјског института:

Као члан Редакције Историјских записа учествовао у припремању часописа за штампу. У току 1992. припремљена четири броја часописа, која ће вјероватно бити објављена као два двоброја;

Такође је у току 1992. године објављен и међународни пројекат Седам југословенских градова између средњег вијека и XIX стољећа, у коме је објављен и Пајовићев текст о Цетинју. Књига је објављена билингвално (на италијанском и српско-хрватском језику), као дио пројекта „Јадран и Балкански подунавски свијет од XIV до XX вијека“ (*Adriatico e mondo donubiano-balcanico*);

Приредио за штампу дјело Ђока Пајковића, Ратна свједочења. Дјело је 1992. године објављено;

Учествовао у раду Редакције Зборника радова са научног скупца Тринаестојулски устанак — предмет науке и умјетности;

Учествовао у раду Савјета Црногорске библиографије;

Као референт учествовао у промовисању књига *Црна Гора врата Балкана*, *Црногорски рат* Момира М. Марковића и *Историја црногорског народа од почетка XVII до средине XIX вијека* др Драгоја Живковића.

3. **НАЗИВ ПРОЈЕКТА — ТЕМЕ:** Правни систем у Црној Гори до средине XIX вијека.
РУКОВОДИЛАЦ ПРОЈЕКТА: Др Чедомир Лучић, виши научни сарадник
РОК РЕАЛИЗАЦИЈЕ: децембар 1994. године.

Током 1992. године дошло је до редуковања неких, планом предвиђених задатака. То се, првенствено, односи на предвиђено научно истраживање у иностранству. Разлози су финансијске природе.

а) Рад на главном пројекту — Изналажење, сабирање и проучавање штампане, архивске и друге грађе из 16, 17. и 18. столјећа, везане за пројекат „Правни систем у Црној Гори“. То је условљавала потреба да се развијетле многа, до сад необрађивана или недовољно проучена питања везана за односе у родовско-племенским заједницама Црне Горе последије њеног пада под турску власт;

— истраживао (о својем трошку) у Архиву на Цетињу. (Планирани обилазак све четири нахије старе Црне Горе је изостао. Он је, иначе, условљен стварањем просторне представе, евентуалног изналажења докумената, као и потребом цртања карте у којој би била назначена сва племенска средишта такорећи преддржавног раздобља Црне Горе. И то су диктирали финансијски проблеми);

— радио на временском упоређивању прикупљене грађе из оквира обичајно-правне проблематике по племенима.

— путем иманентне анализе проучавао садржај и правно изводе из 362 документа, које је (за свој новац) ксерографисао приликом ранијег боравка у Москви;

— написао саопштења и приказе:

1. Турско учешће у мјешовитом суду (око умира) на Цетињу 1743. године („Историјски записи“ 1992),

2. Везе Херцеговине са рашким крајем током 19. и почетком 20. вијека. Саопштење на научном скупу Области Старе Рашке крајем 19. и почетком 20. вијека, одржаном 27. октобра, 1992. године у Пријепољу. (Зборник са Скупа),

3. Трагом компартијске дробнице Српства — поводом књиге др Зорана Лакића „Партизанска аутономија Санџака“ (Стварање 1992),

4. Под крилима Бијелог Анбела. Зборник са Скупа Области Старе Рашке крајем 19. и почетком 20. вијека (Пријепоље 1992),

5. Приказ на књигу П. Радусиновића, Становништво и насеља Зетске равнице од најстаријег до новијег доба, („Историјски записи“ 1992),

6. Посланице Петра Првог као примјер за књижевне подстицаје у Црној Гори, („Стварање“ 1992),

7. Црногорски Световид — Књаз Данило, поводом књиге Бранка Павићевића: Књаз Данило (приказ),

8. Љубомир Дурковић, Србија и Ватикан, (Историјски записи 1992. приказ),

9. Неки примјери примјене кривичних одредби Законика опшћег црногорског и брдског почетком 19. вијека, (Историјски записи 1992),

10. Усвајање текста Опшћег имовинског законика за књажевину Црну Гору, приказ на књигу Јована Р. Бојовића, (Историјски записи 1992),

11. Надвремена универзалност Светитеља Саве, Споменица о Светом Сави поводом 400. годишњине спаљивања његових мошти. Издање Српске православне цркве, Београд,

12. Рвско-црногорски односи, документа, књ. 1, Приказ,

13. Државни органи власти у Црној Гори за вријеме Петра Првог — а) Збор или Скупштина, б) Шеф држава — Владика, в) Кулук, Сенат или Правитељство суда црногорског и брдског, г) Народна канцеларија, д) Локални органи власти, ђ) Државне финансије, е) Државни службеници,

14. Предуслови стварању државне власти и формирања првих институција у Црној Гори у доба Петра Првог Петровића — а) Стицање међународног угледа, б) Почетак развијања робно-новчане привреде, в) Пројекат Петра Првог за конституисање државних органа,

15. Кључ колијевке настанка и гроба, слово изговорено на осни-

вачкој скупштини удружења, „Православна зора“ „Светигора“ бр. 1. 1992) стр. 47—50,

16. Владо Стругар, Срби, Хрвати, Словенци и трећа Југославија, (Историјски записи 1992),

17. Јован Р. Бојовић, Љетопис манастира Пива, приказ (Историјски записи 1992),

18. Разлози заједничког живљења Црне Горе и Србије. Саопштење на научном скупу везаном за питање даљег укључивања Црне Горе у Југославију, одржаном 3. фебруара, 1992. године. „Народно огледало“, 1992. бр. 16

4. НАЗИВ ПРОЈЕКТА — ТЕМЕ: Топла — Етничка и културна историјска заједница у XVIII вијеку.

РУКОВОДИЛАЦ: др Новица Ракочевић, научни саветник, а извршилац др Драгана Радојичић РОК РЕАЛИЗАЦИЈЕ: децембар 1993. године.

Радила на писању теме „Топла — етничка и културно историјска заједница у XVIII вијеку“. Током писања, поред већ прикупљене литературе, наметала се потреба за новом, коју је обрађивала у процесу писања, као и допунска арсва истраживања.

На научноистраживачком раду у Историјском архиву у Котору и Архиву Херцег-Новог била 10 дана.

Одбранила докторску дисертацију „Топла — етничка и културно историјска заједница у XVIII вијеку“.

Учествовала са три теме на три научна скупа, и то: „Сусрет два света“ са темом „Економске миграције из Боке Которске у Америку“, на научном скупу (такође одржаном у Београду) „Култура и духовност у традицији српског народа“ са темом „Духовна и културна прожимања у акulturацијским процесима сјеверозападне Боке Которске у XVIII вијеку“; „Прилог прочавању барокне моле у Херцег-Новом у XVIII вијеку“.

Такође је учествовала у раду I фестивала етнолошког филма, одржаног почетком октобра у Прохору Пчињском, а и у расправи на том приликом одржаном савјетовању етнолога, говорећи о

примјени и употреби етнолошког видео-филма у образовне и туристичке сврхе,

Учествовала у раду етнолошког одбора ЦАНУ.

5. НАЗИВ ПРОЈЕКТА — ТЕМЕ: Ономастика Малесије.

РУКОВОДИЛАЦ ТЕМЕ: др Божидар Шекуларац, виши научни сарадник, а носилац др Марко Цамај, виши истраживач.

РОК РЕАЛИЗАЦИЈЕ: децембар 1994. године.

У току 1992. године радио:

— експертирању података из разних писаних извора. Средњовјековне повеље, хрисовуље, катастарске књиге, пописи људи; историјска, географска, етнолошка и друга литература пружају драгоцене податке, тако да је у том циљу користио релативно богати фонд библиотеке Института;

— прикупљању грађе из катастарских и других службених установа. Пошто се снадбио потребним војно-географским картама, почетак истраживања усмјерио, како се налаже савременим условима рада на темама овог карактера на пркупљање грађе у катарским установама. Омогућен му је увид и преписивање назива из пописа парцела, као и записнике омеђавања свих 12 катастарских општина подручја Малесије. На овоме радио 18 дана и пописао више од 3.000 географских назива;

— за други дио теме — антропологију истраживао у мјесној канцеларији у Твзима, односно у служби матичних послова. У нарочито припремљеном регистру биљежио сва мјшка и женска лична имена католичке и исламске вјероисповијести. Истовремено биљежио хипокористике, називе браћастава, генеалогичке и друге податке. На овој врсти истраживања провео 8 дана и у фази је довршавања ових испитивања;

— истраживања на терену. Голубињим планом предвиђен је обилазак свих 60 села и засеака, те биљежење (снимање перним касетофоном и касније скидање са траке) свих микропонима. У

овој години успио да обави око 25% теренских истраживања.

6. **НАЗИВ ПРОЈЕКТА:** Црна Гора 1948 — 1953. године (државне промјене и политички живот)
НОСИЛАЦ ПРОЈЕКТА: Проф. др Бранко Петрановић, а руководилац теме мр Радиоца Лубурић.
РОК ЗАВРШЕТКА: децембар: 1994. године

Током 1992. године обавио значајан дио истраживања у нашим и руским архивима, прикупио добар дио домаће и иностране литературе и штампе и трасирао пут новим, још обимнијим, али и завршеним истраживањима у 1993. години.

У првом полугодишту користио петомјесечну стипендију Руске Федерације при Историјском факултету Московског универзитета „М. В. Ломоносов“, на Катедри за историју Јужних и Западних Словена, гдје је одслушао циклус предавања из новије и најновије историје, учествовао на њеним семинарима, округлим столовима и научним скуповима и присуствовао низу одбрана дипломских радова, кандидатских и докторских теза.

На Конгресу словенске културе и писмености, одржаном у Москви од 24. до 28. маја 1992, учествовао у дискусији.

Највећи дио времена посветио истраживањима у архивским и библиотечким центрима у Москви, и то:

1. Архив Спољне политике Руске Федерације Ф о н д о в и: — Референтура о Југославији (1948 — 1953) — Амбасада СССР-а у Југославији (1948 — 1953).

У ова два фонда прегледао 56 фасцикли, са више од 6000 докумената.

2. Руски центар за чување и изучавање докумената најновије историје (партијска грађа до 1951. године).

3. Центар савремене документације (партијска грађа од 1951. на даље).

Док се у Архиву спољне политике Руске Федерације налази грађа државне провенијенције, у

ова два архива налази се партијска документација, која се доскора налазила у бившем централном партијском архиву.

4. Институт научне информације о друштвеним наукама Академије наука Руске Федерације (ИНИОН АН РФ)

Научна библиотека:

— кабинет за историју

— кабинет за историју Источне Европе.

У овој импозантној библиотеци прегледао више стотина наслова који третирају или додирују проблематику о којој је овдје ријеч.

Имао прилику да о периоду ИНФОРМБИРОА разовара са многим људима у Москви: — експертима, стручњацима, судионицама догађаја, обичним људима. Многи од њих поклонили су му и разне књиге — чак и оне веома ријетке, којих нема по библиотекарима, а карактеристичне су по томе што су у једном времену награђиване а у другом забрањиване, или обрнуто.

У другој половини 1992. године радио на класификовању и глобалном ишчитавању руских докумената, књига, часописа и штампе. Затим провео мјесец дана на научноистраживачком раду у Београду, у архиву Јосипа Броза Тита.

— Фонд КМЈ (Канцеларија Машала Југославије)

Групе: Спољнополитичка питања (1948 — 1953) Друштвенополитичка питања (1948 — 1953) Економска питања (1948 — 1953) Фото-грађа 1947 — 1953. и

Архиву Југославије Ф о н д о в и Президијум Народне Скупштине ФНТЈ (1943 — 1953) Предсједништво Владе ФНРЈ (1944 — 1953) Савет за науку и културу Владе ФНРЈ 1953. Предсједништво владе ФНРЈ (1944 — 1953) Савет за науку и културу Владе ФНРЈ 1953.

Наведене фондове у ова два архива прегледао, а све што се односило на Црну Гору и фотокопирао.

7. **НАЗИВ ПРОЈЕКТА — ТЕМЕ:** Културна политика у Црној Гори 1929—1941. г.

РУКОВОДИЛАЦ ПРОЈЕКТА: проф. др Томислав Жупић, а

носилац теме мр Сенка Бабовић — Распоповић.

РОК РЕАЛИЗАЦИЈЕ: децембар 1992. године.

Научном вијећу је познато да је пројекат: „Културна политика Зетске бановине“ у закашњењу са реализацијом у односу на планиране рокове, како због породичних разлога (рођење двоје дјете) тако и због чињенице да благовремено није била у прилици да обави потребна архивска истраживања. Иако је пројекат финансиран неколико година, прва неопходна истраживања извршила средином ове године када је у Архиву Југославије прегледала фондове: Министарство просвјете Краљевине Југославије, Дворски архив, Прес-биро, Министарство унутрашњих дјела, Министарство вјера итд.

Минимум објављених истраживања у односу на првобитно предвиђена у: Сарајеву, Загребу, Дубровнику пратила је и непријатна околност да је из Архива Југославије, из разлога техничке природе, на ксерографисању докумената чекала све до почетка септембра. За то вријеме обавила краће истраживање на Цетињу, гдје је у Архивском одјељењу Цетињских музеја прегледала фонд Друштва за проучавање историје Црне Горе, а у Државном архиву дио фонда Министарства просвјете. Грађу Цетињске митрополије, која је неопходна за рад, није могла користити, јер тренутно није у слободном доступу.

На основу до сада прикупљене грађе, у септембру и октобру радила на писању текста дисертације и успјела да заврши приближно половину предвиђеног обима послова. Како се већ скоро два мјесеца налази на лијечењу, није у прилици да настави рад на наведеним пословима.

Осим рада на овој теми, током ове године приредила за штампу саопштење поднијето на Научном скупу ЦАН-у о 13-јулском устанку — Мотиви НОБ-а у ликовној вјештини Црне Горе 1945 — 1952. Такође је за Зборник радова о изворима за историју Црне Горе поводом Научног скупа организованог на ту тему припремила за штампу рад „Осврт на изворе за

истраживање културне политике Зетске бановине“.

Превела два рада Варваре Б. Хљебникове: Црногорски период П. А. Ровињског и Материјали Архива спољних послова Русије као извор за изучавање историје Црне Горе, од којих је први објављен у тематском броју Библиографског вјесника.

8. НАЗИВ ПРОЈЕКТА — ТЕМЕ: Дипломатија Црне Горе 1878 — 1918. године

РУКОВОДИЛАЦ ПРОЈЕКТА: др Новица Ракочевић, научни савјетник, аносилац теме мр Радослав Распоповић, виши истраживач.

РОК РЕАЛИЗАЦИЈЕ: децембар 1992. године.

Радио на пословима у вези са штампањем књиге „Међународни уговори Црне Горе 1878 — 1918“ — Зборник докумената са коментаром, који је приредио у сарадњи са др Гавром Перезићем. Због одсутности Перезића, преглед и исправке цјелокупног текста рукописа након првог прелома (више од 800 страна штампаног текста), израду предметног и именичног регистра, те рјешавање других проблема проистеклих из услова у којима се књига штампала — недостатак папира и различитих других материјала.

Упоредо са наведеним пословима радио и на писању текста докторске дисертације „Дипломатија Црне Горе 1878 — 1918“. Због чињенице да су претходно наведени послови непланирано одузели много времена, посао на докторској тези није у цјелини завршен.

У августу, за вријеме коришћења колективног годишњег одмора у Институту, посредством Завода за међународну, научно-техничку и просвјетно-културну сарадњу, боравио у Москви. Осим завршетка курса руског језика, што је била званична сврха боравка, радио и на истраживачким пословима у вези с израдом докторске дисертације. О томе је Институту поднесен одговарајући извјештај.

9. НАЗИВ ПРОЈЕКТА — ТЕМЕ: Школовање омладине из Црне

Горе и Боке, њихов утицај и дјеловање по повратку у земљу 1848 — 1918. године.

РУКОВОДИЛАЦ ПРОЈЕКТА: др Новица Ракочевић, научни савјетник, а носилац теме мр Момчило Пејовић, виши истраживач.

РОК РЕАЛИЗАЦИЈЕ: децембар 1992. године.

Планом и програмом рада за 1992. годину били су предвиђени радни задаци којима је требало реализовати дио архивских истраживања у земљи и иностранству, написати прву верзију рукописа докторске дисертације и завршну верзију те дисертације и тиме изгунити уговором преузете обавезе.

Током године највећи дио радних задатака, који је био обухваћен Планом рада за 1992, је реализован:

1. Извршена су архивска истраживања у Србији, о чему је поднесен посебан извјештај.

2. Упркос тешкоћама финансијске природе, везаним за истраживања у Русији, написана прва верзија рукописа докторске дисертације која је достављена ментору академику проф. др Богумилу Храбаку.

3. Послије извјесних примједби ментора, написана је завршна верзија рукописа докторске дисертације која је достављена у седам примјерака Филозофском факултету у Новом Саду, под насловом „Школовање омладине из Црне Горе и Боке, њихов утицај и дјеловање по повратку у земљу 1848 — 1918”.

10. НАЗИВ ПРОЈЕКТА — ТЕМА: Парламентарни живот у Црној Гори између два свјетска рата.

РУКОВОДИЛАЦ: др Новица Ракочевић, а извршилац мр Милан Бајовић, виши истраживач

РОК РЕАЛИЗАЦИЈЕ: децембар 1992. године.

У току 1992. године радио на пројекту „Парламентарни живот у Црној Гори између два свјетска рата”. У реду наишао на низ потешкоћа. Рад се налази 90% у

рукопису. Надлежном финансијеру овај рад ће предати у рукопису. У ранијем извјештају (децембра 1992. године) подробније изнио неке субјективно-објективне податке везане за овај рад.

11. НАЗИВ ПРОЈЕКТА — ТЕМА: Кретање и структура становништва у Титоградској општини 1945 — 1981. године.

ИЗВРШИЛАЦ ПРОЈЕКТА — ТЕМА: Вукајло Глушћевић, истраживач сарадник

РОК РЕАЛИЗАЦИЈЕ: децембар 1992. године.

У претходној години радио на припремању усменог докторског испита, који је обухватао пет предмета (општа социологија, социологија села, политичка социологија демократија и уставно право) са преко сто књига обавезне литературе.

Испит припремио за јунски рок, али полагање је одложено због догађаја који су се одвијали на Универзитету у Београду током јуна 1992. год. У септембру Комисија се није могла конституисати, па је након полагање заказано за 21. децембар ове године. С обзиром да у јуну није било омогућено полагање усменог докторског испита, који је услов за прихватање докторске дисертације, дошло је до одступања од плана на реализацији теме. Томе је знатно допринијело и боловање у трајању од шездесет дана (због болести члана породице). Но и поред наведених околности написао је поједина поглавља поменутог теме: Механичко кретање становништва (емиграције, имиграције и унутрашње миграције), као и поглавље Привредно кретање становништва (наталитет, морталитет и ферталитет).

Објективне околности су условиле да тема није завршена до краја 1992. године.

12. НАЗИВ ПРОЈЕКТА — ТЕМА: Средњевјековна архитектура у Црној Гори

РУКОВОДИЛАЦ: др Божидар Шекуларац, виши научни сарадник, а извршилац мр Драгца Ђурашевић — Миљић

РОК РЕАЛИЗАЦИЈЕ: јун 1993. године.

Рад на пројекту проистакао је из планираног начина и опсега рада на изучавању споменика. Наиме, на основу постојеће литературе, извора, теренских истраживања и снимања, пројекат треба да обухвати као главне цјелине:

— идентификација назива и мјеста споменика, историја споменика, потпуно обавјештење о архитектури, мјесто споменика у оквиру шире градитељске цјелине којој припада и степен изучености споменика.

Међутим, како проучавање старе архитектуре представља веома сложен посао, с обзиром на техничка и материјална средства која изискује, те стога добија разубене токове, оцијењено је да је, сходно сопственим могућностима и материјалним могућностима Института, најцјелисходније да отпочне рад са упознавањем литературе која се на тему односи. Како је рад у почетној фази, било је неопходно упознавање са најстаријом литературом. Коришћена је углавном своја библиотека јер у Институту има врло мало материјала који се за ову тему могу да користе. У току априла била у Београду у вези с пријавом теме за докторски рад. Тада је користила библиотеку Одељења за историју уметности Филозофског факултета и Народну библиотеку Србије. Ишчитала и дјелимично фотокопирала чланке објављене у бројним нашим и страним часописима. Формирала оријентациону библиографију радова који се односе на саме споменике, као и шире литературе неопходне за упознавање са проблемима везаним за ову тему. Сачинила библиографске листиће који су основ и показатељ за даљи рад. Јер, архитектура средњег вијека на подручју Црне Горе својим битним особеностима намеће потребу да се што прецизније одреди однос сваког појединачног споменика према његовом могућем узору.

Након прикупљања литературе, прешла на изучавање споменика. За почетак, ограничила се на веће и углавном обрабене споменике.

Користила се дјелимично већ прикупљеном грабом за средњовјековну историју архитектуре коју посједује са ранијих истраживања. Грабу допунила новим подацима, које је прикупила за вријеме боравка у Котору и Бару 26—31. октобра и 9—14. новембра.

Отпочела формирање картотеке споменика, у чији састав улази и архитектонска документација. Како није била у могућности да у току 1992. године упозна документацију коју посједују Заводи за заштиту споменика културе на Цетињу и у Котору, углавном се у почетку ограничила на преузимање архитектонских снимака из литературе и сачинила документацију за тридесетак цркава.

Како није у могућности да већи дио времена проведе на терену, како је планирано у образложењу пројекта, сада вријеме користи за рад на проучавању историје споменика. По правилу, то је сложенији дио истраживачког поступка, било да је ријеч о грабевицама о којима нема писаних извора, или онима о којима је више података објављених у литератури. Ни за овај посао није довољан кабинетски рад.

Потребно је, стога, за даљи ваљан рад на пројекту „Средњовјековна архитектура у Црној Гори“ много више рада на терену и обилазака установа културе у Подгорици, Цетињу, Котору и другим мјестима. Једино тако могу да се испуне обавезе преузете радом на овом пројекту.

ИЗДАВАЧКА ДЈЕЛАТНОСТ

Крајем 1991. године Институт је поднио захтјев Министарству за просвјету и науку Црне Горе за штампање 26 рукописа и четири броја Историјских записа, и то:

1. Становништво словенског поријекла у Албанији, Зборник радова — 1500 страница, рукопис у штампи.

2. Уједињење Црне Горе и Боке Которске и рад заједничке владе 1813 — 1814. Документи (784 документа, 2000 страница на руском, српском, француском, италијанском, њемачком и енглеском језику).

3. Културно-историјски споменици у Црној Гори — група аутора (Редакција).

4. Култура у Црној Гори 1945 — 1952 — магистарски рад мр Селма Распоповић.

5. Парламентаризам у Црној Гори 1906 — 1914, др Новица Ракочевић.

6. Одијевање у Херцег-Новом у XVIII вијеку, мр Драгана Радојичић (магистарски рад).

7. Комунисти на општинским изборима 1936. године (Зборник радова).

8. Престанак међународног правног континуитета Црне Горе, мр Радослав Распоповић (магистарски рад).

9. Белведерски догађаји 1936 — Зборник радова (група аутора).

10. Подгорички срез у НОР-у и револуцији 1941 — 1945. године зборник радова — (група аутора).

11. Школовање Црногораца на Београдском универзитету 1905—1915, мр Момчило Пејовић (магистарски рад).

12. Језички контакти и карактеристика говора Малисора, мр Марко Цамај (магистарски рад).

13. Друштво Црне Горе у другом свјетском рату (1941 — 1945 године) (магистарски рад), мр Радојица Лубурић.

14. Бијели терор у Црној Гори (1918 — 1941) (магистарски рад), мр Милан Бајовић.

15. Средњовјековни записи и натписи у Црној Гори, др Божидар Шекуларац.

16. Сељаштво у Црној Гори 1918 — 1941, др Перко Војиновић.

17. Како сам видео догађаје 1941 — 1942. године, Драго Ивановић.

18. Котор у XIII и XIV вијеку, др Марица Маловић — Ђукић.

19. Петар II Петровић — Његош, архивска грађа, др Јефто Миловић.

20. Предратни и ратни дани (1933 — 1945), Ратко Радовић.

21. Кадрови револуције у Црној Гори, Милија Станишић.

22. Записници сједница Народне Републике Црне Горе 1945 — 1951, Јован Р. Бојовић.

23. Зборник грађе Извори за историју радничког покрета и ре-

волуције, Серија II књига I, 1941 — 1942. документи, приређивач Славко Станишић.

24. Владимир Поповић — Шпанац, Зборник радова са научног скупа.

25. Информбиро у Црној Гори. Документи др Бранислав Ковачевић.

26. Народна власт у Црној Гори 1941 — 1943, Документи, др Зоран Лакић.

Рукописи који су предати у штампу током 1991. године објављени су 1992. године, и то:

1. Споменица Историјског института Црне Горе 1948 — 1988

2. Црногорско руски односи 1711 — 1918, књига I

3. Јован Р. Бојовић, Љетопис Манастира Пива.

4. Јован Р. Бојовић, Усвајање текста Општег имовинског законика за Књажевину Црну Гору.

У штампи:

1. Јован Р. Бојовић, Записници сједница владе Народне Републике Црне Горе 1945 — 1951.

ИСТОРИЈСКИ ЗАПИСИ

Током 1992. године Редакција Историјских записа одржала је неколика састанка. На састанцима је разговарано о разним питањима везаним за часопис, као: прибављању тематских рукописа, сарадњи аутора, финансирању часописа и другим питањима. Средином 1992. године Уредник је са Редакцијом припремио један двоброј часописа за штампу. Чекала су се средства од Министарства за просвјету и науку за штампање. Одговорни уредник је више пута разговарао са надлежним у Министарству о добијању средстава за штампање часописа. Након разговора и мољакања, уредник је из два пута подносио захтјев Министарству за средства, уз прибављање понуде цијене за штампу часописа.

На крају је Министарство одобрило средства за штампање једног четвороброја Историјских записа за 1992. годину.

Уредник је са Редакцијом припремио један четвороброј Историјских записа за 1992. годину и предат је у штампу — обима око 22 штампана табака.

БИБЛИОТЕКА

Библиотека Историјског института Црне Горе нема уопште сигуран и трајан начин финансирања, нити намјенски додијељена средства.

Два радна мјеста (што је кадровски минимум) финансирана су из режије (библиотечки радници су третирани као радници у администрацији, а не као стручни сарадници), тако да није било ни минималних средстава за набавку библиотечког материјала и опреме.

Све се то неповољно одражавало на рад Библиотеке у 1992. години и на организационом и на стручном плану.

У току 1992. године у Библиотеци су радила два стручна радника: библиотекар-руководилац и књижник.

Књижник је вршио инвентарисање библиотечког материјала и техничку обраду, радио у читаоници и услуживао читаоце, радио послове магацинирања (улагао књиге и периодику), сређивао депо, водио евиденцију и библиотечку статистику, разврставао и комплетирао новине и часописе, давао потребне информације, а радио је и друге пратеће послове за којима се указивала потреба.

Библиотекар-руководилац Библиотеке радио је на организационим и стручним пословима.

Библиотекар је радио на стручној обради монографских публикација, али због недостатка смјештајног простора и, поготово због недостатка писаће (хириличке) машине тај рад је прекинут, као и рад на вједначавању и релакцији постојећег каталога. Због недостатка основних материјала и опреме стало се и са финансирањем стручног каталога.

Библиотекар је водио бригу о комплетирању периодике, њеном повезивању, бригу о заштити оштећених књига, водио кореспонденцију и, особито, радио на библиотечкој сарадњи и размјени. Посебну пажњу је посветио попуњавању библиотечког фонда размјеном и поклонима.

Ни у протеклој години није спроведена ревизија библиотечког фонда.

Реализовани су, углавном, сви послови који нијесу везани за материјална улагања, техничка средства и нужну библиотечку опрему и инвентар.

Упркос свим тешкоћама које су пратиле рад Библиотеке, у 1992. години приновљено је 520 књига, од тога поклоном 311, размјеном 33, куповином 11 (остало су сепарати из часописа, посебно из „Историјских записа“.

Највећи дио публикација (књига и часописа) поклонила је Централна народна библиотека „Бурђе Црнојевић“ из Цетиња.

Осим научних радника Историјског института, Библиотеку су користили и други научни и стручни радници из Црне Горе, Југославије и иностранства, студенти и пензионери.

Евидентирано је око 200 читалаца, с тим што су неки користили публикације и по неколико пута.

Вршена је размјена са око тридесет сличних институција из земље и иностранства.

Обим и садржај свих послова био би знатно већи, садржајнији и богатији, а укупан рад Библиотеке знатно бољи, да су добијени тражена намјенска средства и неопходна опрема, инвентар и стандардни библиотечки обрасци.

Не жалост, због статуса и начина финансирања, Библиотека није могла да уради све планиране послове, што се пресудно одразило на укупан рад Библиотеке.

СЕКТОР ЗА ПРАВНЕ И ФИНАНСИЈСКЕ ПОСЛОВЕ

У оквиру Сектора у 1992. години радило се на следећим пословима и радним задацима:

— Обављени су послови на измјенама и допунама општих аката Института. Припремљен је извјештај о раду Института за 1991. годину. Урађен је план рада Института за 1992. годину. Обављени су послови у вези са конкурсом Министарства за просвјету и науку за обезбјеђење средстава за Пројекте — теме научних радника.

Сачињен је завршни рачун средстава Института за 1991. годину. Припремљени су периодични обрачуни средстава Института за 1992. годину. Припремани су информативни материјали за Министарство просвјете и науке, Министарство за културу, Универзитет Црне Горе, Научно вијеће Института и друге органе. Обављани су послови правног заступања Института пред судовима. Обављени су послови у вези с радом и

одржавањем сједница Научног вијећа. Припремљени су записници, одлуке и закључци Научног вијећа. Обављени су персонални послови за раднике Института. Припремљени су уговори, рјешења, одлуке и други појединачни акти за потребе Института. Обављени су финансијско-рачуноводствени и благајнички послови за потребе Института у складу са финансијским прописима.